Aarschot, Fietssnelweg Aarschot-Leuven

Archeologienota

Auteur:
Kim Aluwé

Erkend Archeoloog:
K. Aluwé (OE/ERK/Archeoloog/2021/00029)

Colofon

VEC Nota 1072

Aarschot, Fietssnelweg Aarschot-Leuven

Vlaams Erfgoed Centrum bv
Auteurs: Kim Aluwé

Erkend archeoloog: K. Aluwé (OE/ERK/Archeoloog/2021/00029)

In opdracht van: Vertrouwelijk

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bv, Geel, maart '23
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bv.

Vlaams Erfgoed Centrum bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum
Liesdonk 5
2440 Geel
Tel +32 (0)14 95 34 70
info@vlaamserfgoedcentrum.be
www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1 Verslag van resultaten bureauonderzoek 5
1.1 Beschrijvend gedeelte 5
1.1.1 Administratieve gegevens 6
1.1.2 Eerder archeologisch onderzoek binnen het plangebied 7
1.1.3 Ligging en huidig gebruik van het plangebied 7
1.1.4 Onderzoekskader 8
1.1.5 Onderzoeksopdracht 11
1.1.6 Werkwijze en strategie 11
1.2 Assessmentrapport 12
1.2.1 Landschappelijke ligging 12
1.2.2 Historische beschrijving 18
1.2.3 Archeologisch kader 30
1.2.4 Interpretatie en datering 33
1.2.5 Verwachting en conclusies 34
Samenvatting 36
Literatuur 37
Geraadpleegde websites 37
Lijst van afbeeldingen en tabellen 38

periode	tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19e E - heden
Nieuwe tijd:		16e E - 18e E na Chr.
Middeleeuwen:		5e E - 15e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13e E - 15e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10e E - 12e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8e E - 9e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6e E - 8e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		circa 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden. (Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)

1 Verslag van resultaten bureauonderzoek

Kim Aluwé

1.1 Beschrijvend gedeelte

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in maart 2023 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie fietssnelweg Aarschot-Leuven te Aarschot (Afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen aanleg van een fietssnelweg.

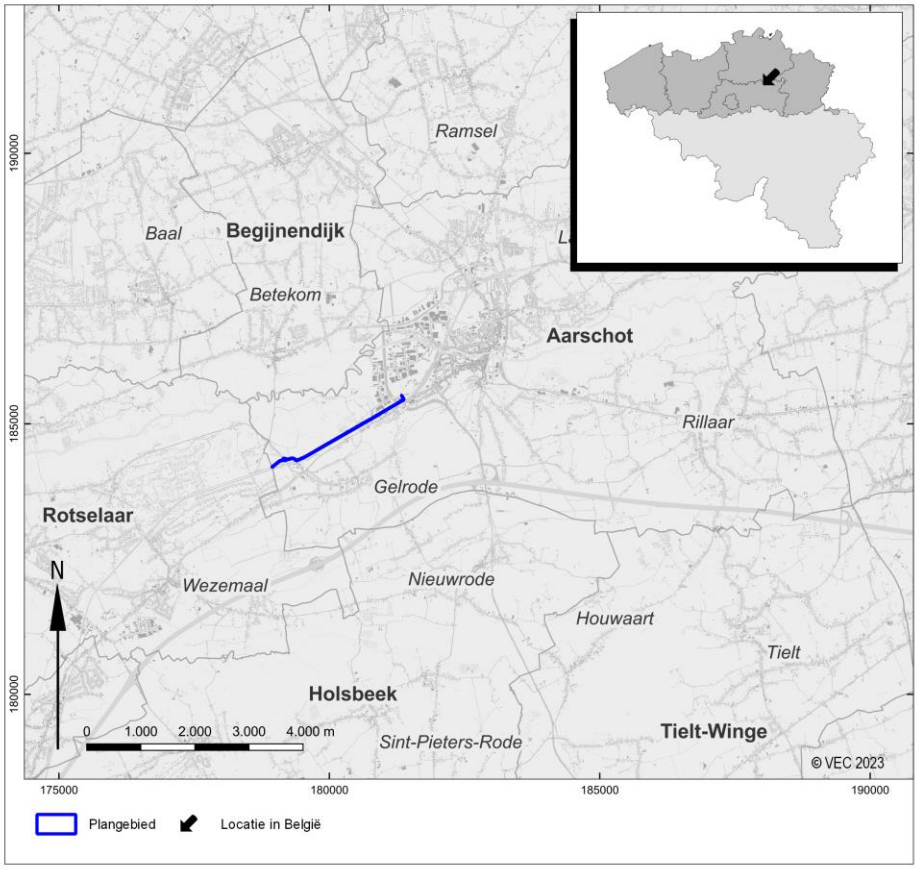

Afb. 1. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

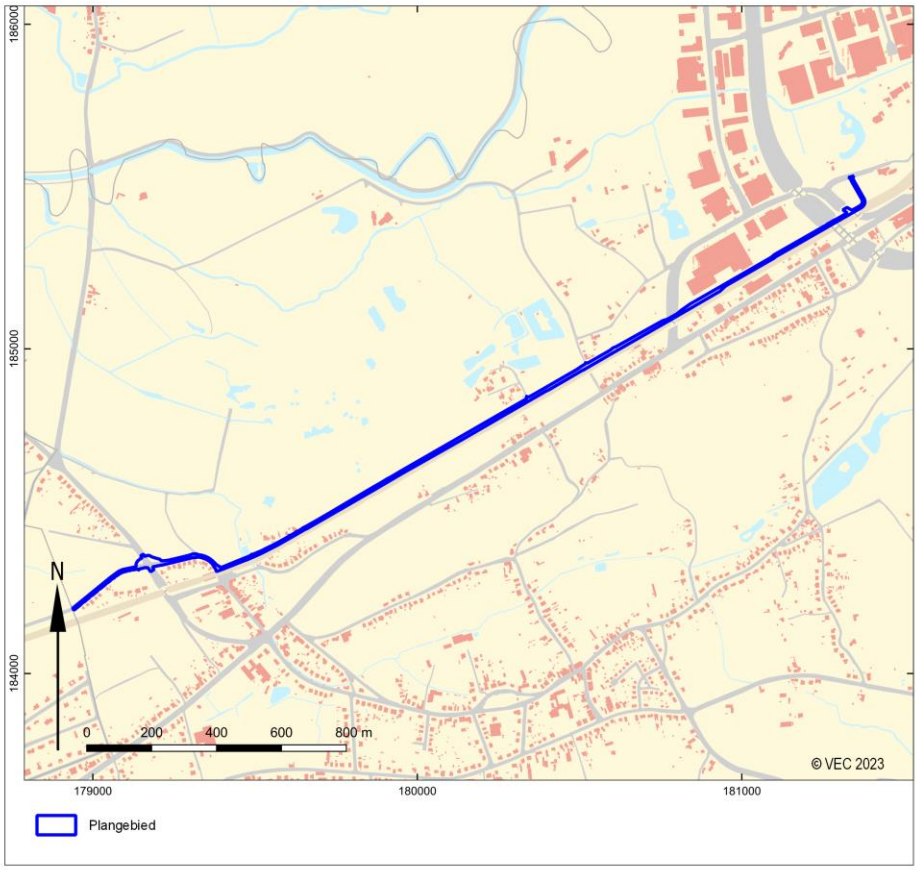

Afb. 2. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1.1 Administratieve gegevens

Huidige onderzoeksfasen:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Aanleg fietssnelweg
Toponiem:	Fietssnelweg Aarschot-Leuven
Adres:	Baan op Rotselaar, Turfputten, Gaston Geenslaan, Nieuwland
Gemeente / Deelgemeente:	Aarschot / Gelrode, Aarschot
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Aarschot, 6 AFD/Gelrode, SECTIE A, 24N2, 25S, 381D2, 384B + openbaar domein Aarschot, 2 AFD/Aarschot, SECTIE F, 160L3, 160Z2, 162K, 162P, 173X2, 177Z2, 247A + openbaar domein
Diepte bodemverstoring:	Max. 450 cm -mv (fietstunnel)
Oppervlakte plangebied:	Ca. 27.971 m² / 2,8 hectare
Oppervlakte bodemingrepen:	Ca. 27.971 m² / 2,8 hectare
Coördinaten (*bounding box; Lambertcoördinaten: EPSG:31370)*:	Min. X: 178937,934 Min. Y: 184194,807 Max. X: 181379,943 Max. Y: 185533,335
Projectcode Onroerend Erfgoed:	2023C194
VEC-projectcode:	5040310
Auteur(s):	Kim Aluwé
Wetenschappelijke advisering:	niet van toepassing

Erkend archeoloog:	K. Aluwé (OE/ERK/Archeoloog/2021/00029)
Begindatum onderzoek:	14 maart 2023
Einddatum onderzoek:	16 maart 2023
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum
	Liesdonk 5
	2440 Geel
Relevante thesaurustermen:	Bureauonderzoek

1.1.2 Eerder archeologisch onderzoek binnen het plangebied

Binnen het plangebied heeft geen eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden.

1.1.3 Ligging en huidig gebruik van het plangebied

Het plangebied bevindt zich in de Vlaams-Brabantse gemeente Aarschot en loopt van de westelijke grens van de deelgemeente Gelrode met Rotselaar tot aan het treinstation van Aarschot. In het westen volgt het plangebied het bestaande wegtracé van de Baan op Rotselaar. Vanaf Turfputten ligt het plangebied direct naast de spoorweg. Op Turfputten is het plangebied in gebruik als weg en spoorwegberm. Voorbij Turfputten is het plangebied nog niet verhard en in gebruik als spoorwegberm en graskant.

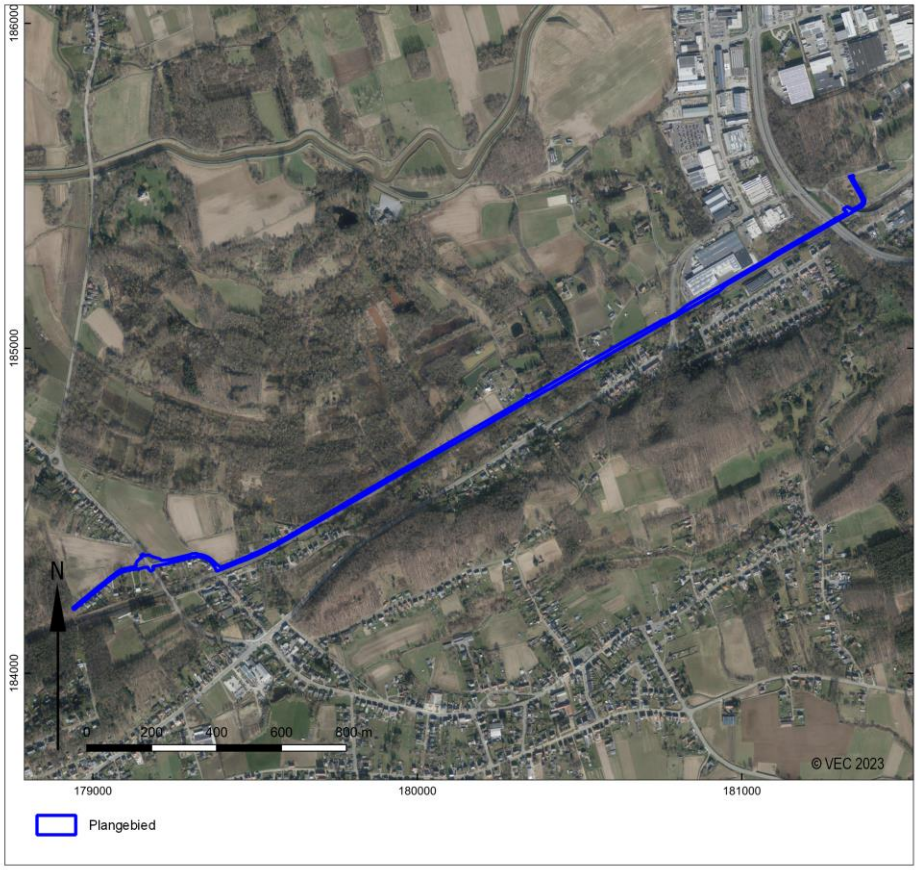

Afb. 3. Het plangebied op een luchtfoto uit 2021 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2021 – kleur). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1.4 Onderzoekskader

Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant de aanleg van een deel van de fietssnelweg Aarschot-Leuven langsheen de spoorweg tussen de Baan op Rotselaar en het station van Aarschot.

Op de Baan op Rotselaar en Turfputten wordt de bestaande wegenis vervangen door fietssnelweg. Deze is op sommige plaatsen 4m of 5,4m breed (inclusief boordsteen en kantstrook) en toegankelijk voor lokaal autoverkeer. Op andere plaatsen is ze 3m breed en enkel voor fietsverkeer bedoeld. De nieuwe verharding is ca. 45cm diep en wordt volledig binnen het bestaande gabarit aangelegd.

Ter hoogte van de kruising van de Baan op Rotselaar met de Begijnendijksesteenweg wordt een fietstunnel aangelegd. Deze zorgt voor een maximale bodemverstoring tot ca. 4,5m diep over een afstand van ca. 38m.

Nabij Nieuwland en de Gaston Geenslaan wordt een 4m brede nieuwe fietssnelweg aangelegd in de graskant naast de bestaande spoorwegberm en doorheen een begroeide zone tussen de spoorweg en Nieuwland. De compleet nieuwe verharding zorgt voor een bodemverstoring tot 45cm diep.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Criteria uit Onroerenderfgoeddecreet

Decreet betreffende het onroerend erfgoed (citeeropschrift: "het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013")

Artikel 5.4.1. (01/04/2019 -)

Voorafgaand aan het aanvragen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen moet een archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 en artikel 5.4.12 opgesteld en gemeld worden in volgende situaties:

1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;

2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;

3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Voor de toepassing van dit artikel op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen wordt van die verplichting vrijgesteld:

1° indien de aanvraag volledig betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;

2° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden binnen een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, waarbij de oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 100 m² beslaat;

3° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden buiten een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, waarbij de oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 1000 m² beslaat, wanneer de lijninfrastructuur waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd meer dan 1000 meter bedraagt;

4° indien de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat, en de betrokken percelen

volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten beschermde archeologische sites;
5° indien de handelingen louter betrekking hebben op verbouwingswerken of vernieuwbouw, zonder bijkomende vergunningsplichtige ingreep in de bodem;
6° indien de handelingen louter betrekking hebben op de regularisatie van vergunningsplichtige projecten, overeenkomstig artikel 81 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning en alle vergunningsplichtige ingrepen in de bodem al zijn uitgevoerd;
7° indien de stedenbouwkundige aanvraag kadert in verbeterd bodembeheer en uitsluitend betrekking heeft op een reliëfwijziging in agrarisch gebied, niet gelegen in een archeologische zone zoals opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones of een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, als gevolg van een afgraving van teelaarde tot 40 centimeter en de latere toevoeging met dezelfde teelaarde.
8° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden;
9° indien de aanvraag geheel betrekking heeft op percelen binnen het grondgebied van een erkende onroerenderfgoedgemeente waarvoor de gemeenteraad in een gemeentelijk reglement een vrijstelling heeft voorzien en de aanvraag geen betrekking heeft op beschermde goederen of op percelen die geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones. De vrijstellingen in het gemeentelijk reglement zijn gebaseerd op onderzoek naar de archeologische situatie in de betrokken gemeente door een erkende archeoloog in dienst van de erkende onroerenderfgoedgemeente en hebben betrekking op percelen met een oppervlakte van 5000 m² of minder.
De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor deze vrijstellingen bepalen.
De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen kan een archeologienota waarvan al akte is genomen indienen als de aanvraag betrekking heeft op hetzelfde perceel of dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de vergunningsplichtige werkzaamheden die in de archeologienota waarvan akte is genomen zijn omschreven. Als er in de archeologienota een archeologische opgraving werd opgelegd, moet deze zijn uitgevoerd en moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd. In het geval dat er gebruik is gemaakt van onderafdeling 7 van deze afdeling, moet de nota waarvan akte is genomen zijn uitgevoerd. Als er in de nota een archeologische opgraving wordt opgelegd, moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd.

Op het Gewestplan is het plangebied gedeeltelijk bestemd als landschappelijk waardevol agrarisch gebied, woongebied met landelijk karakter, natuurgebied met wetenschappelijke waarde, natuurgebied, milieubelastende industrie en parkgebied (Afb. 4). Voor het plangebied is geen Provinciaal Ruimtelijk Uitvoerings Plan (RUP) van kracht.

De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De verplichting tot de opmaak van een archeologienota wordt gekoppeld aan criteria. Voor onderhavige omgevingsvergunning geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota, daar:

- *de geplande ingrepen in totaal een oppervlakte van circa 27.971m² beslaan, binnen een totaal perceelsoppervlak van circa 27.971m²;*
- *het plangebied geheel buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site/archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones/gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt [1];*
- *de vrijstellingscriteria 1° t/m 9°niet van toepassing zijn .*

[1] https://geo.onroerenderfgoed.be, geraadpleegd op 14 maart 2023.

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 4.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.[2]

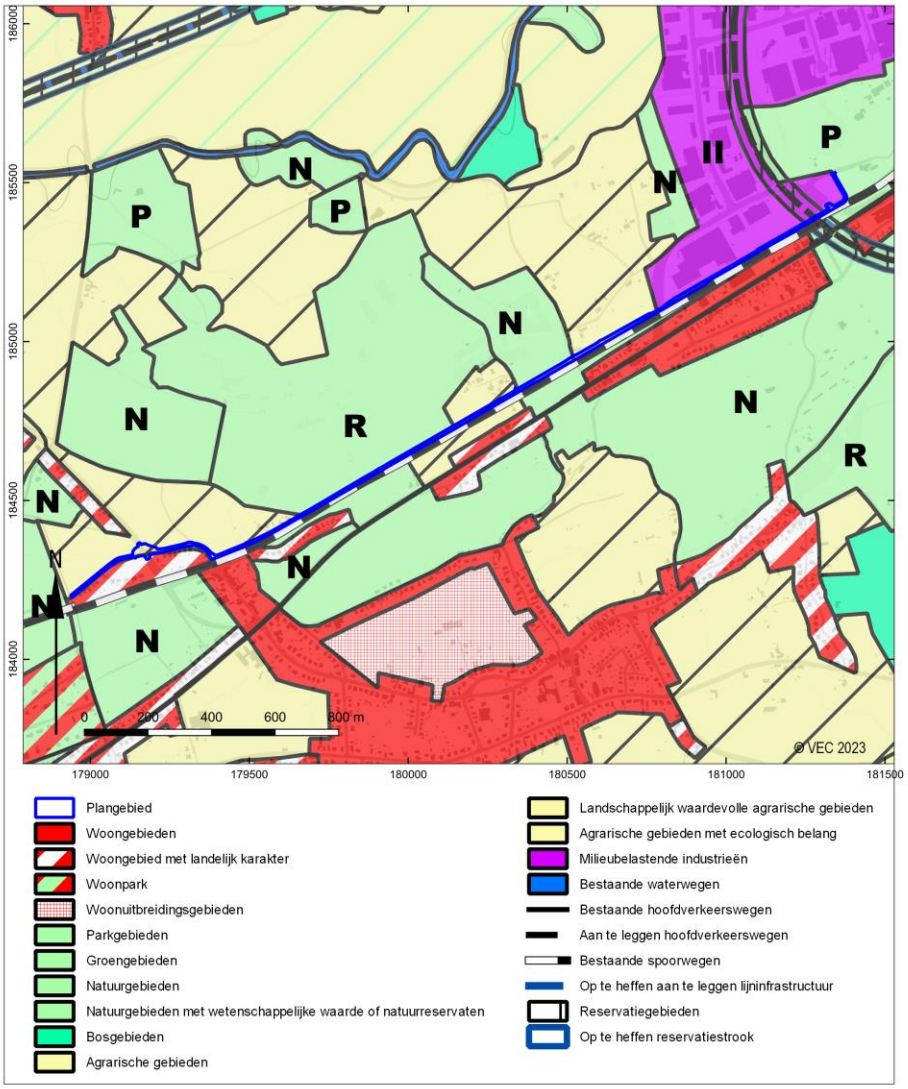

Afb. 4. Aanduiding van het plangebied op het gewestplan.

[2] Agentschap Onroerend Erfgoed 2019.

1.1.5 Onderzoeksopdracht

Doelstelling en vraagstelling

Bureauonderzoek algemeen

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatiebronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

1.1.6 Werkwijze en strategie

Bureauonderzoek algemeen

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aardkundige gegevens:

- *Tertiairgeologische kaart*
- *Quartairgeologische kaart 1:50.000*
- *Bodemkaart 1:50.000*
- *Erosiekaart*
- *Hoogteverloopkaarten*
- *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen*

Archeologische gegevens:

- *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)*

Historische gegevens:

- *Villaret kaarten 1745-1748*
- *Ferraris kaarten uit 1771-1778*
- *Atlas der buurtwegen 1840-1850*
- *Vandermaelen kaart 1846-1854*
- *Popp kaarten 1842-1879*
- *Belgische Topografische Kaart 1:20.000*
- *Orthofoto's*

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging

Het onderzoeksgebied kenmerkt zich aardwetenschappelijk als volgt:

bron	informatie
Tertiairgeologische kaart 1:50.000	Formatie van Diest
Quartairgeologische profielkaart 1:200.000	Profieltype 1: • Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. En/of hellingafzettingen van het Quartair. Profieltype 1a: • Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. En/of hellingafzettingen van het Quartair. • Fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Profieltype 3a: • Fluviatiele afzettingen afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). • Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. En/of hellingafzettingen van het Quartair. • Fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).
Geomorfologie	Zandige Hageland
Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest	wZcf: matig droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont Zcf: matig droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont wZdf matig natte zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont wZcg: matig droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont wZdg: matig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont wScf: matig droge lemig zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont wSdf: matig natte lemig zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont Sdf: matig natte lemig zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont wScp: matig droge lemig zandbodem zonder profiel Php: natte licht zandleembodem zonder profiel EDx: zwak tot matig gleyige kleibodem met onbepaald profiel V: veenbodem OB: bebouwde bodem
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 meter	13-19mTAW
Erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten (DOV)	Medium erosiegevoelig

Tabel 2. aardkundige en landschappelijke gegevens over het plangebied.

Aardkundige en hydrografische situering

Het plangebied bevind zich op de overgang van de lager gelegen Demervallei in het noorden naar het zandige Hageland in het zuiden. Op deze overgang worden verschillende ZW-NO georiënteerde heuvelruggen aangetroffen. Het plangebied ligt net ten noorden van en evenwijdig aan deze heuvelruggen, exact op grens van de valleigronden.

Het microreliëf op het plangebied wordt voornamelijk beïnvloedt door deze landschappelijke ligging. Enkele zones centraal op het plangebied bevinden zich in lager gelegen uitlopers van de Demervallei rond 13-14mTAW. Daarnaast zijn er ook zones die zich net buiten de vallei bevinden en rond 14-17mTAW. Het hoogste punt wordt gevormd door een hoger gelegen wegtracé dat ca. 19mTAW bereikt.

Fysisch-geografische gegevens

Volgens de Tertiair geologische kaart is de Tertiaire Formatie van Diest binnen het plangebied aan te treffen. Deze formatie bestaat uit groen tot bruin heterogeen zand, glauconiet en micarijke horizonten bevat. Ook meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten komen voor. De Formatie, die gekenmerkt wordt door een schuine gelaagdheid, werd gevormd tijdens het Tortonien en Vroeg-Messinien (ongeveer 11 tot 7 miljoen jaar geleden, in het late Mioceen) en dagzoomt in de provincies Brabant, Antwerpen en Limburg. Ze werd gevormd tijdens de laatste grote transgressie van de zee vanuit het noorden, waarbij een groot deel van de landmassa van wat tegenwoordig België heet onder water viel.[3]

Het grootste deel van het plangebied wordt op de Quartair geologische kaart aangeduid ter hoogte van type 1 gekenmerkt door eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), of mogelijk Vroeg-Holoceen. In de noordelijk gelegen Demervallei worden onder deze eolische afzettingen ook fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) aangetroffen (types 1a en 3a). Ter hoogte van type 3a wordt de sequentie uiteindelijk bedekt door fluviatiele afzettingen uit het Holoceen.

Het plangebied wordt gekenmerkt door een grote variëteit aan bodems. Grote delen van het plangebied hebben een matig droge of matig natte (lemig) zandbodem met een (weinig) duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Centraal op het plangebied worden veenbodems en kleibodems aangeduid. Enkele zones worden als een bebouwde bodem gekarteerd.

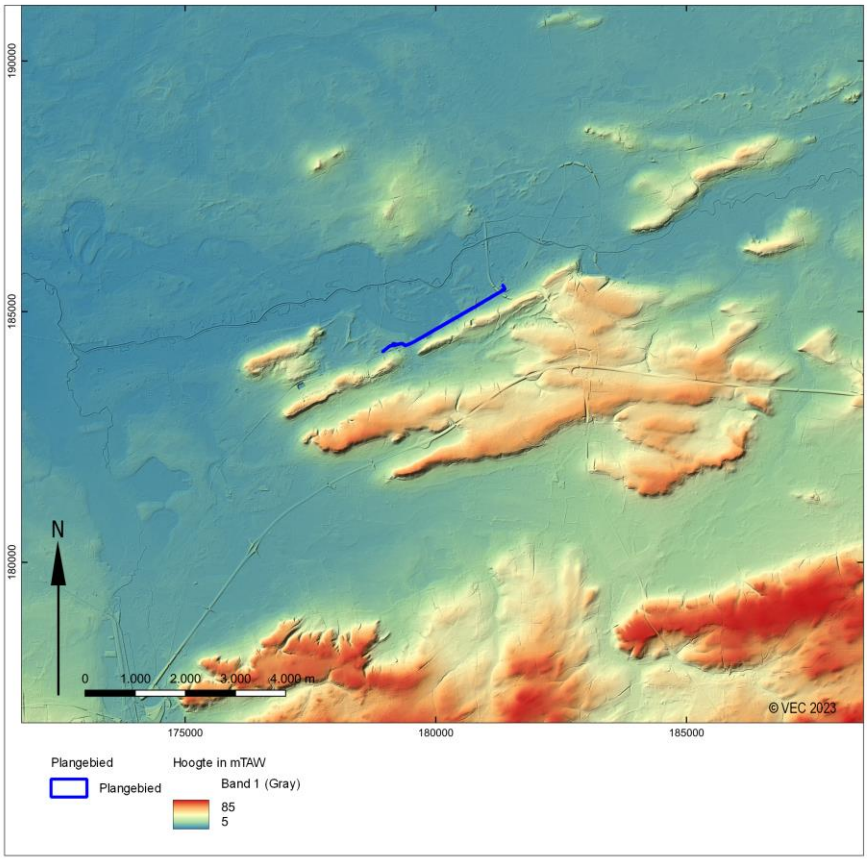

Afb. 5. Het plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

[3] Schiltz e.a. 1993; https://ncs.naturalsciences.be/paleogene-neogene/23-diest-formation-di..

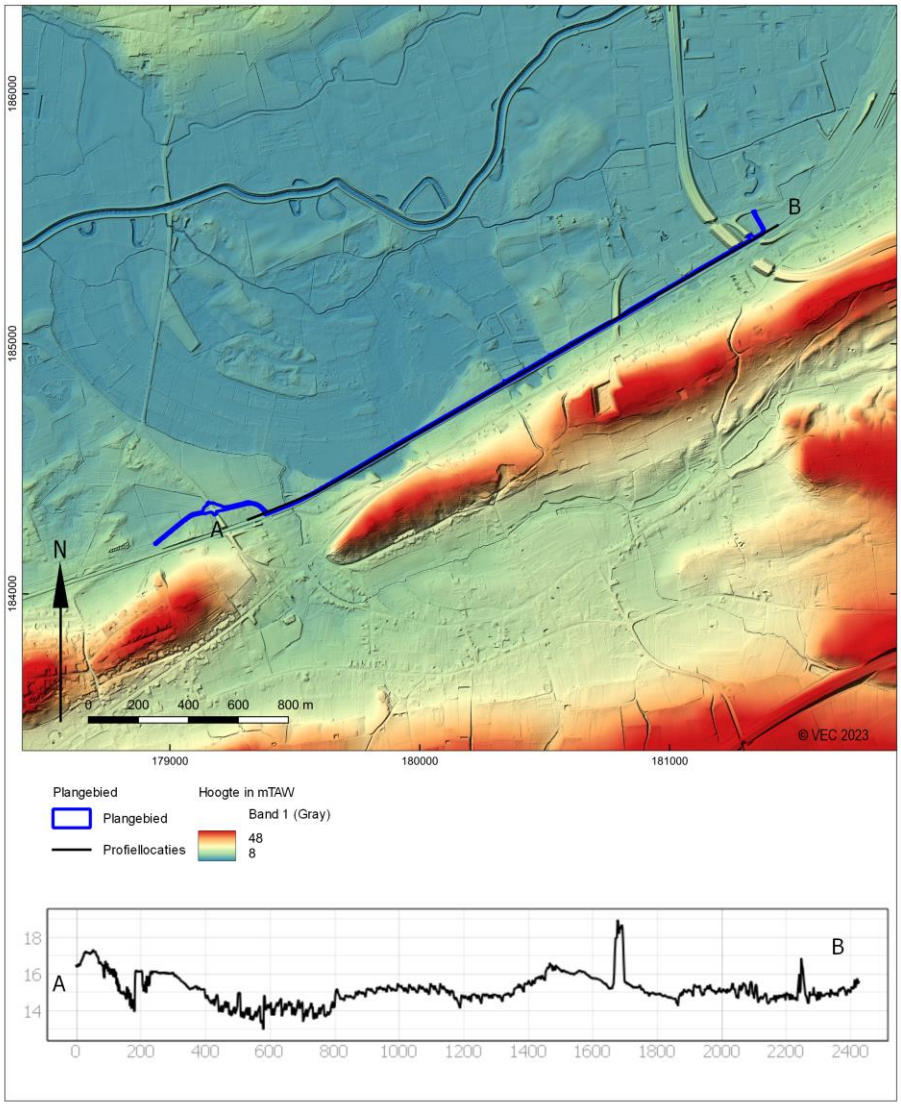

Afb. 6. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

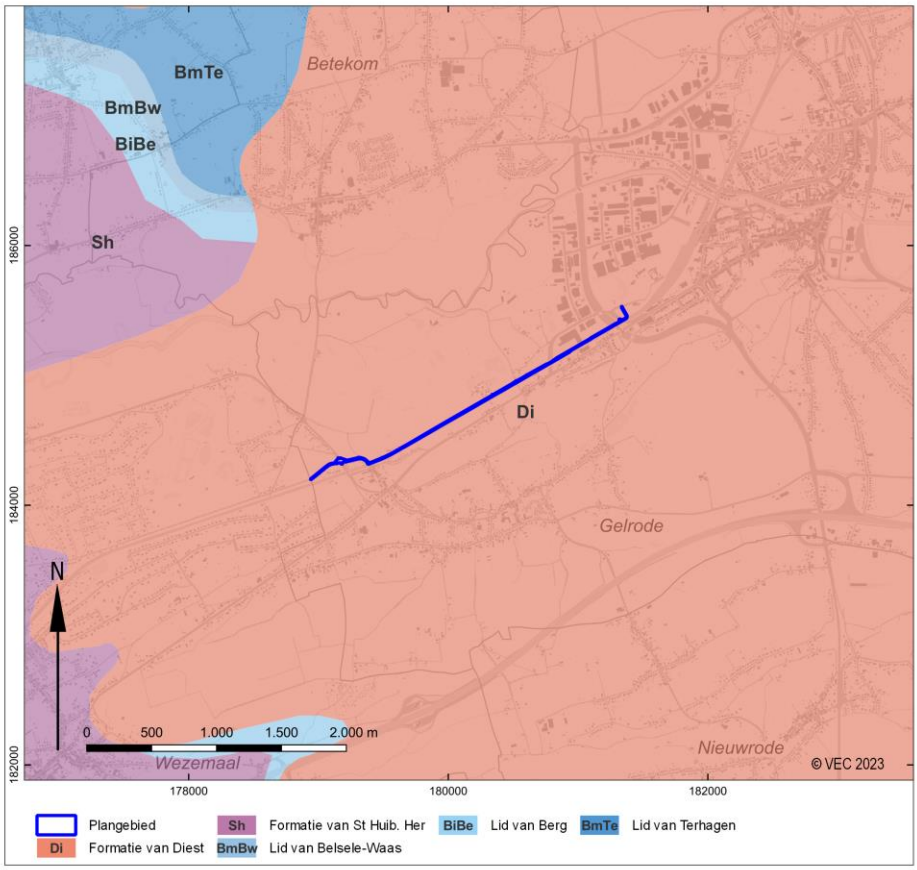

Afb. 7. Het plangebied op de Tertiair geologische kaart 1:50.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)

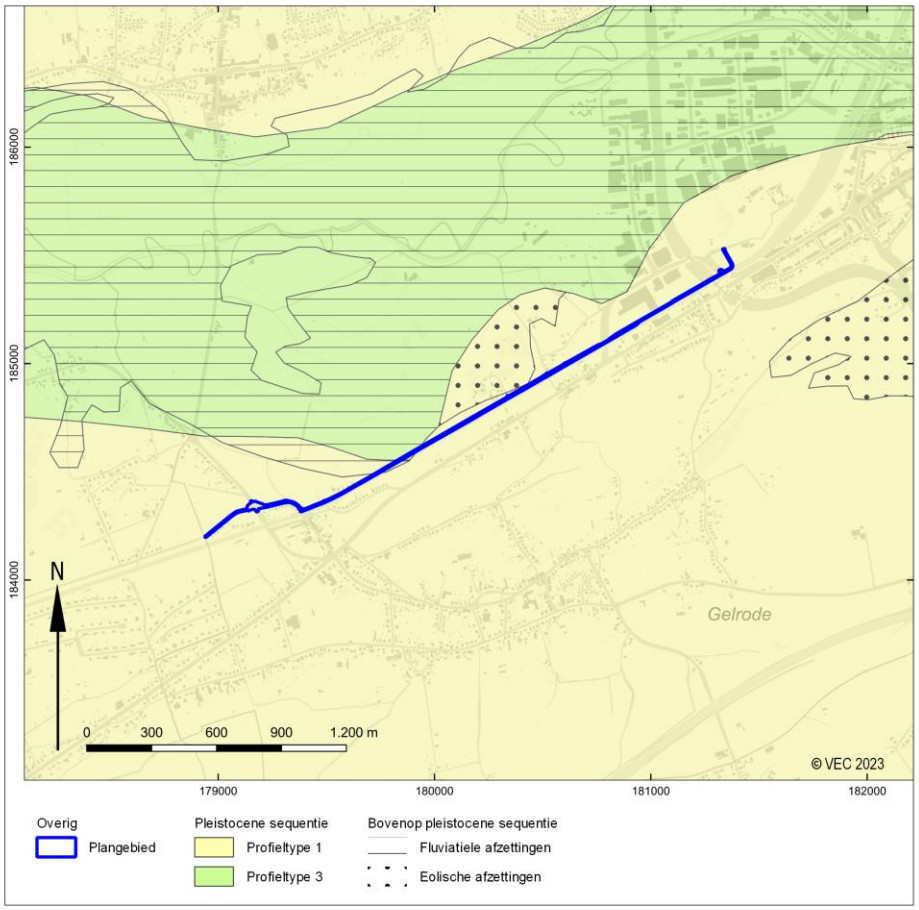

Afb. 8. Het plangebied op de Quartair geologische kaart 1:200.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)

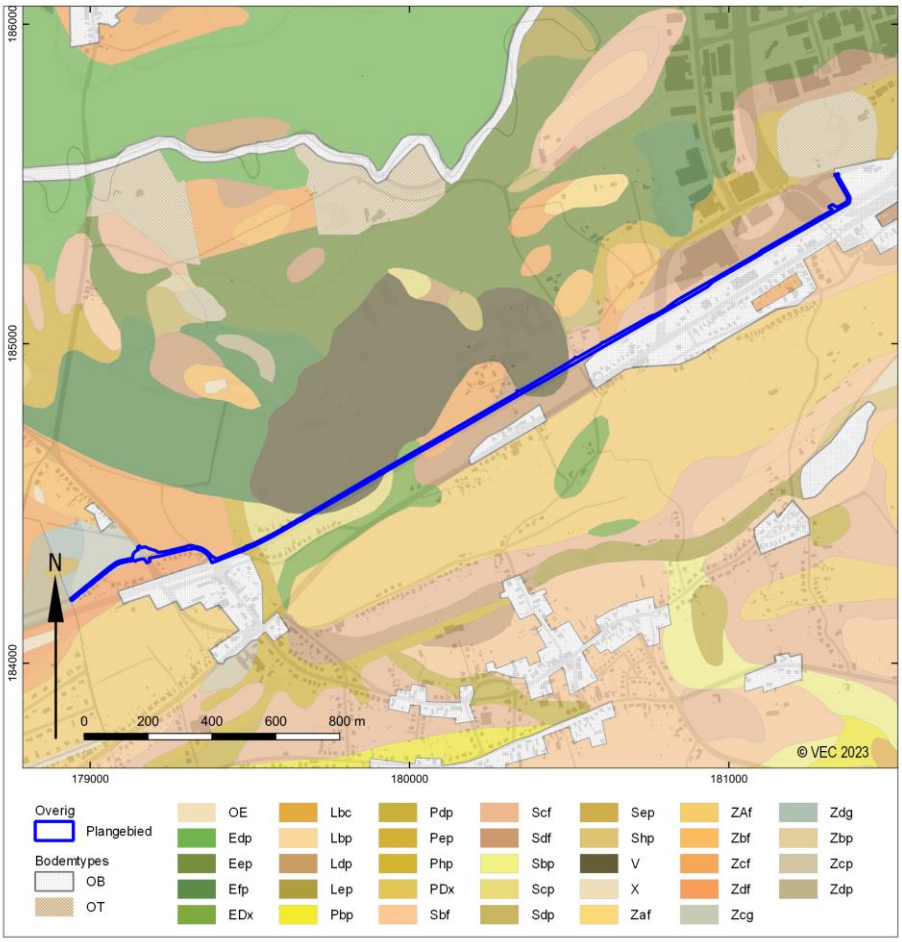

Afb. 9. Het plangebied op de Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest. (Bron: Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving/ Databank Ondergrond Vlaanderen)

1.2.2 Historische beschrijving

Historische situatie

Het plangebied bevindt zich in de Aarschotse deelgemeenten Gelrode en Aarschot. Van de geschiedenis van Gelrode is weinig bekend.

Aarschot zelf ligt aan de voet van de Kouterberg, nabij de Demervallei. De oudste vermelding dateert uit 1125.[4] De Aarschotse graven bouwden in de 12de eeuw een waterburcht op de Weerdedonk in de alluviale vlakte. Iets meer naar het noordoosten werd het kerkje van Weerde opgericht dat dienst deed als slotkapel van de burcht en als parochiekerk voor de inwoners van Aarschot. Tijdens de bestuursperiode van deze eerste graven was Aarschot nog een kleine nederzetting, ontstaan op een veilige plaats achter een Demermeander.

In 1194 werd Aarschot tot stad verheven waardoor ze behoorde tot de oudste steden van Brabant. De stad werd voorzien van een aarden wal en gracht aan de zuidwestkant, terwijl de Demer aan de andere zijde voor een natuurlijke verdedigingsgordel zorgde. Aarschot werd het handelscentrum van de streek waar niet alleen graan een belangrijke rol speelde, maar ook de handel in wijn en de weefindustrie floreerde. De grote bloei van Aarschot in de tweede helft van de 13de eeuw zorgde voor een bevolkingsaangroei die noopte tot de vergroting van de stad en de uitbreiding van de wallen.

Na deze bloeiperiode kwam er een erg verwarde erfopvolging die duurde tot het einde van de 15de eeuw en die samenging met een grondige verandering van de economische situatie van de stad die uiteindelijke leidde tot een economische crisis en het verval. Vanaf 1533 herstelde de stad zich stilaan Na twee pestepidemies volgde op het einde van de 16de eeuw de Kwaede tijd voor de stad Aarschot die te wijten was aan oorlog en plundering. In de 17de eeuw probeerden de machthebbers de stad te herstellen en beleefde men een kortstondige bloei. Tijdens de Brabantse omwenteling in 1789 lag Aarschot in het centrum van de militaire actie en had het veel te lijden onder de inkwartiering van de Oostenrijkse troepen. Aarschot kende in deze periode in tegenstelling tot andere steden in Vlaanderen, geen industriële ontwikkeling. In de 19de eeuw werd de stad een knooppunt van spoorwegen waardoor de scheepvaart op de Demer snel afnam.

Historische kaarten

Uit de laatste eeuwen zijn voor grote delen van Vlaanderen kaartverzamelingen beschikbaar die in meer of mindere mate van detail een beeld geven van de historische ontwikkelingen in en rond het plangebied. Veel van deze verzamelingen zijn digitaal ontsloten en vormen als zodanig een archief van het Vlaamse landschap uit een periode waarin dit het meest aan menselijke invloeden onderhevig raakt. De oudste van deze kaarten dateert uit het midden van de 18de eeuw, de jongste betreffen satellietbeelden uit de laatste jaren. Aan de hand van deze kaarten zal de ontwikkeling van (de omgeving van) het plangebied in de Nieuwe en Nieuwste tijd geschetst worden.

Het plangebied bevindt zich in de 18de eeuw op de grens van de noordelijk gelegen natte weilanden in de vallei en de grote boscomplexen op de zuidelijke ijzerzandsteenruggen zoals de Eikelberg. Daartussen worden enkele akkers aangeduid. Nabij het plangebied kronkelt ook een wegtracé op deze grens. Het plangebied zelf doorsnijdt zowel akkers, bossen als het wegtracé. Op de 19de-eeuwse Topografische kaart Vandermaelen lijkt het plangebied voornamelijk akkers en het wegtracé aan te snijden, wat ook bevestigd lijkt te worden op de atlas der Buurtwegen en Popp-kaart.

Een eerste grote wijziging in het landschap is de aanleg van een spoorweg langsheen het plangebied dat voor het eerst verschijnt op de Topografische kaart uit 1873. Doorheen de 20ste eeuw zal de bebouwing langsheen de wetracés langzaam toenemen en zal het bosbestand geleidelijk aan inkrimpen. Tussen 1971 en 1990 wordt aan de noordelijke zijde van het plangebied een grote ringweg en naastgelegen industriezone aangelegd.

[4] Agentschap Onroerend Erfgoed 2023: Historische stadskern van Aarschot [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140036 (Geraadpleegd op 15-03-2023)

18de eeuw
Villaret kaarten uit de periode 1745-1748.[5]

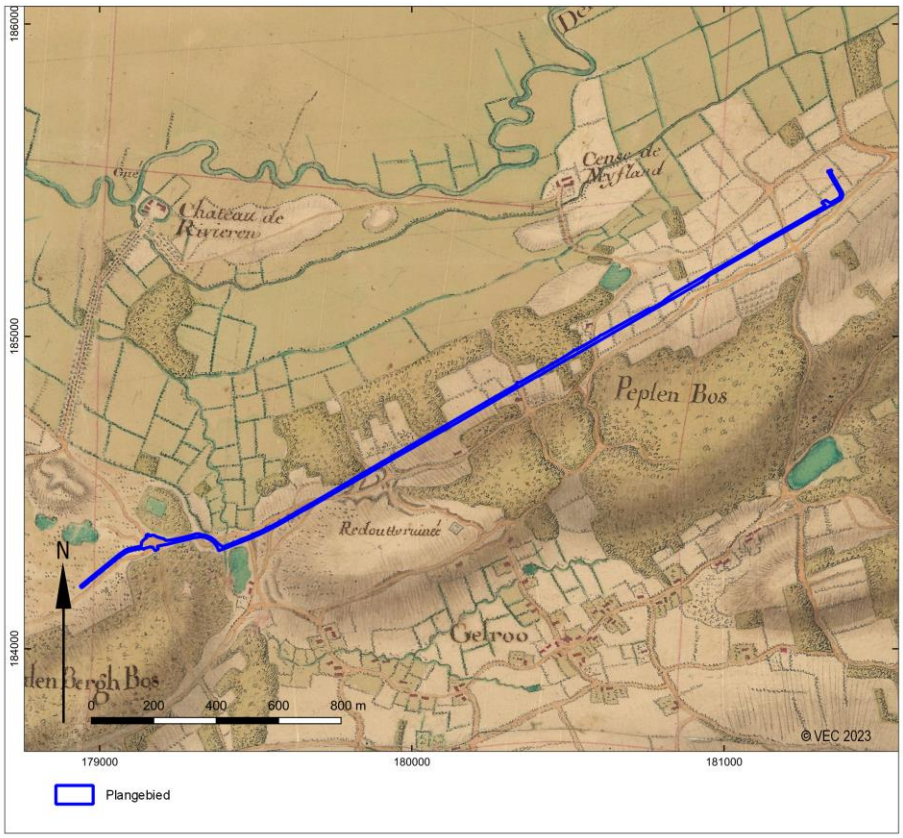

Afb. 10. Het plangebied op de Villaret kaarten (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

[5] http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/81b18f6d-975c-424a-bbca-653371693409, geraadpleegd op 15-03-2023.

Ferraris kaarten (*Cartes de Ferraris*) tweede helft van de 18e eeuw (opgesteld tussen 1771 en 1778).[6]

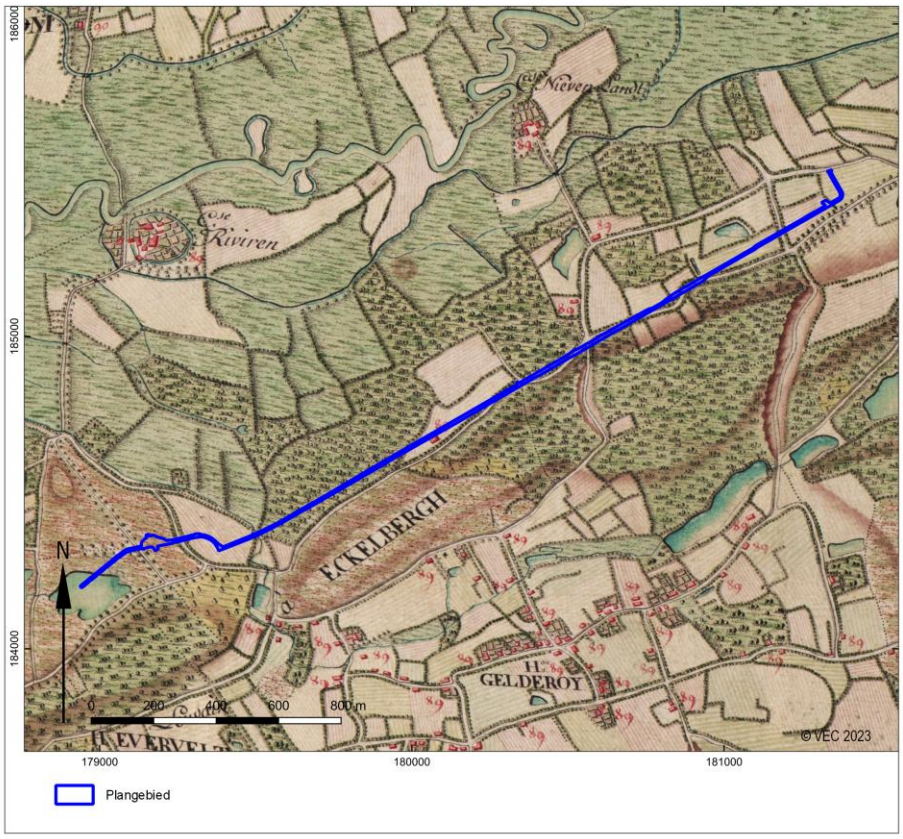

Afb. 11. Het plangebied op de Ferraris kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).

[6] http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/2d7382ea-d25c-4fe5-9196-b7ebf2dbe352, geraadpleegd op 15-03-2023.

19e eeuw
Atlas der Buurtwegen rond 1840.[7]

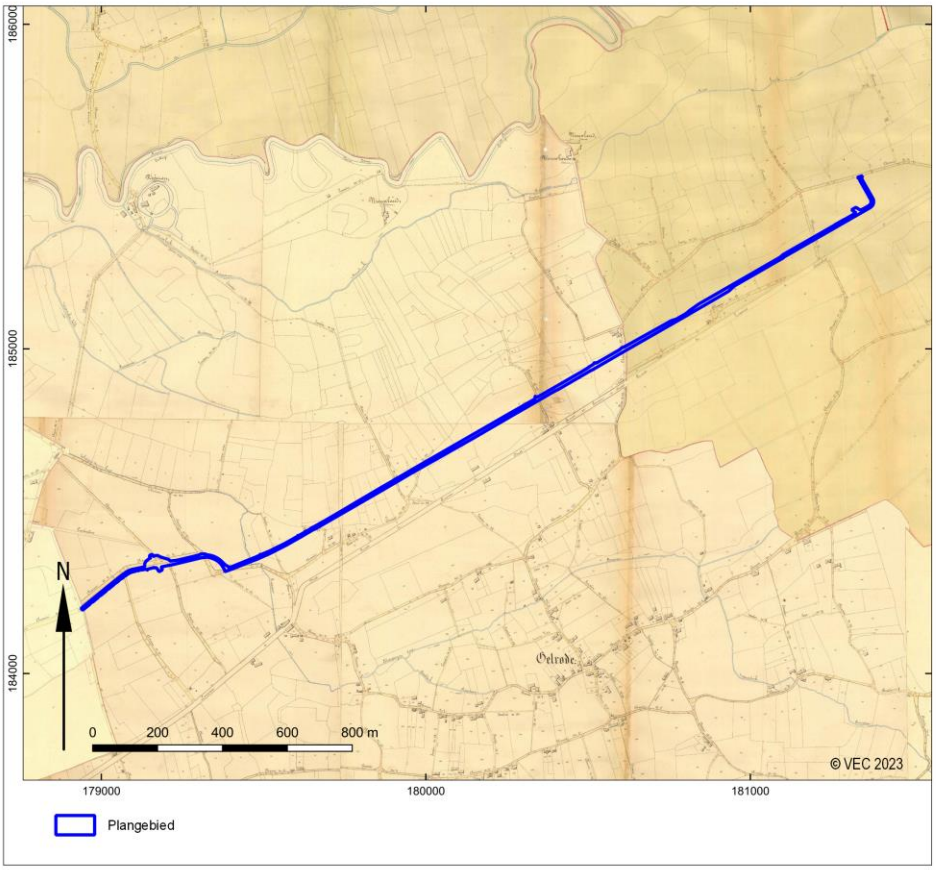

Afb. 12. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Provincie Vlaams-Brabant).

[7] http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20, geraadpleegd op 15-03-2023.

Vandermaelen kaarten 1846 en 1854 op schaal 1: 20.000.[8]

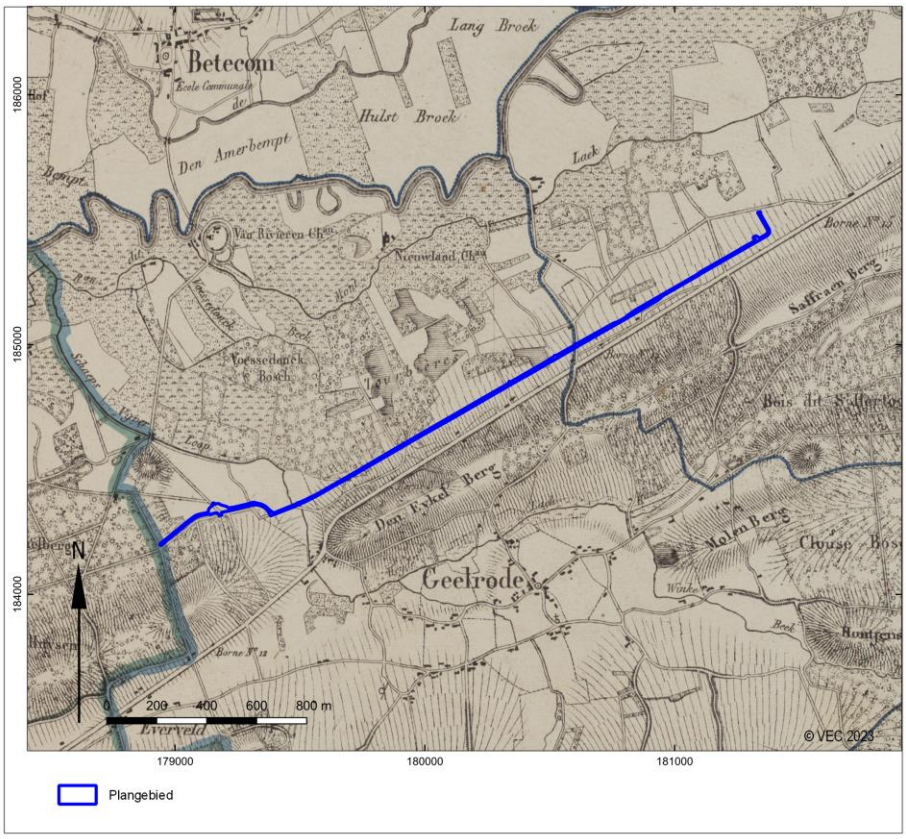

Afb. 13. Het plangebied op de Vandermaelen kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).

[8] http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403, geraadpleegd op 15-03-2023.

Popp kaarten 19de eeuw 1842.[9]

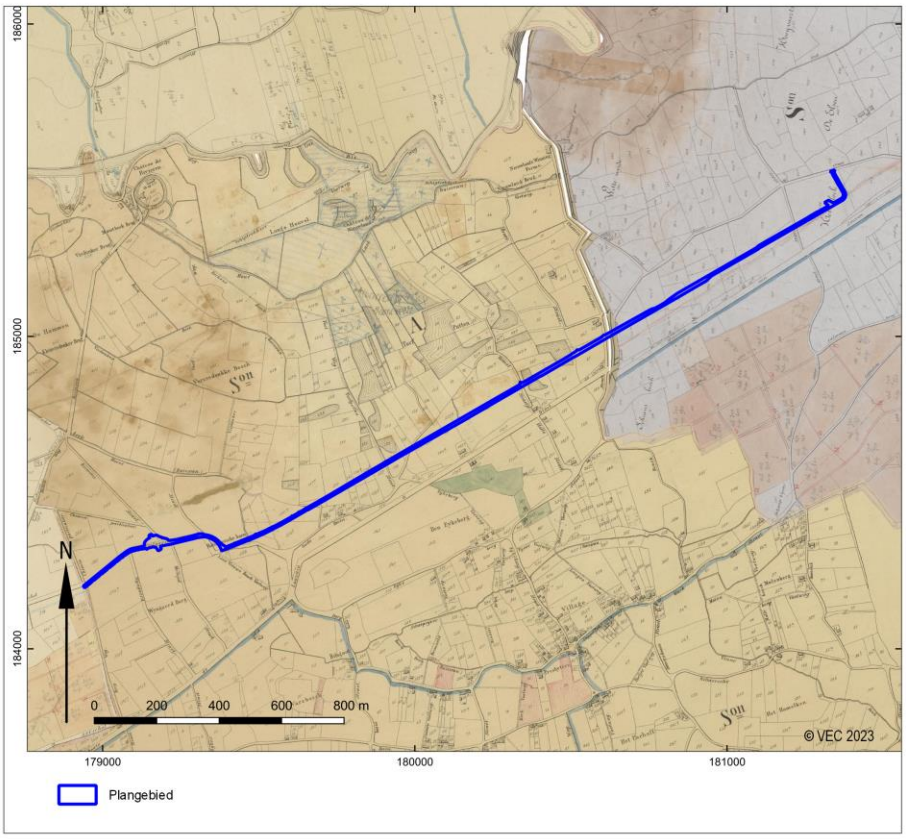

Afb. 14. Het plangebied op de Popp kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

[9] http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8f54a85f-4a89-4a58-8bdf-73972a91c30f, geraadpleegd op 15-03-2023.

Topografische Kaart van België (1:20.000).[10]

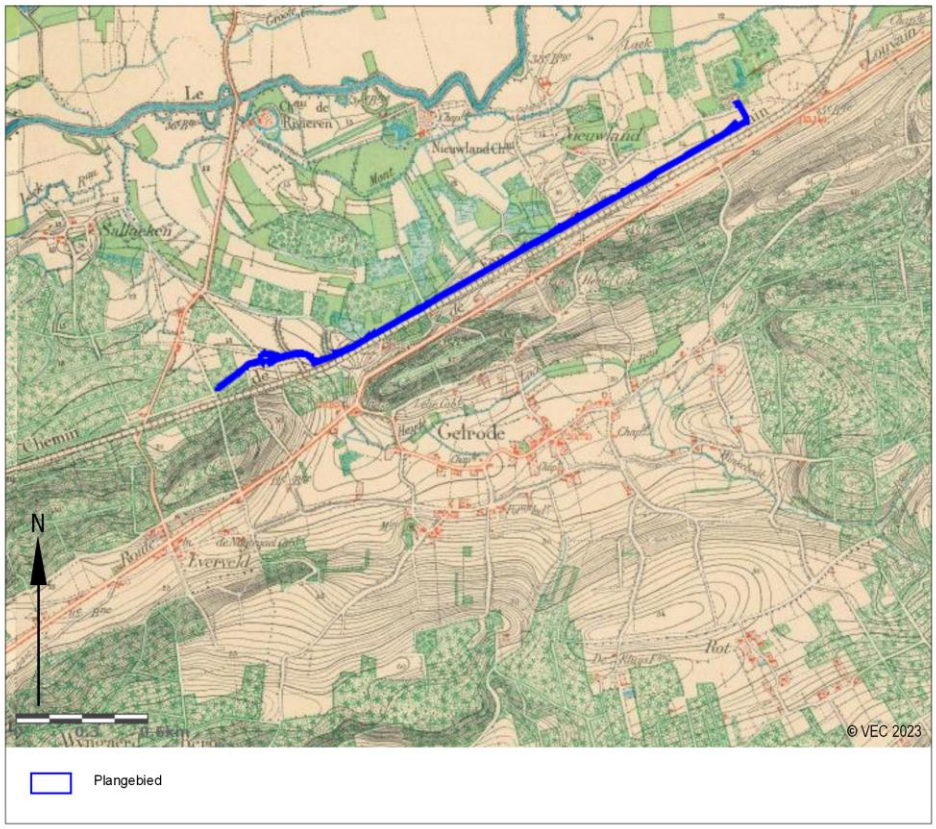

Afb. 15. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1873 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).

[10] http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7B07DF5417-81B0-4ADB-94D3-F5CC01AEFCBE%7D, geraadpleegd op 15-03-2023.

20e eeuw

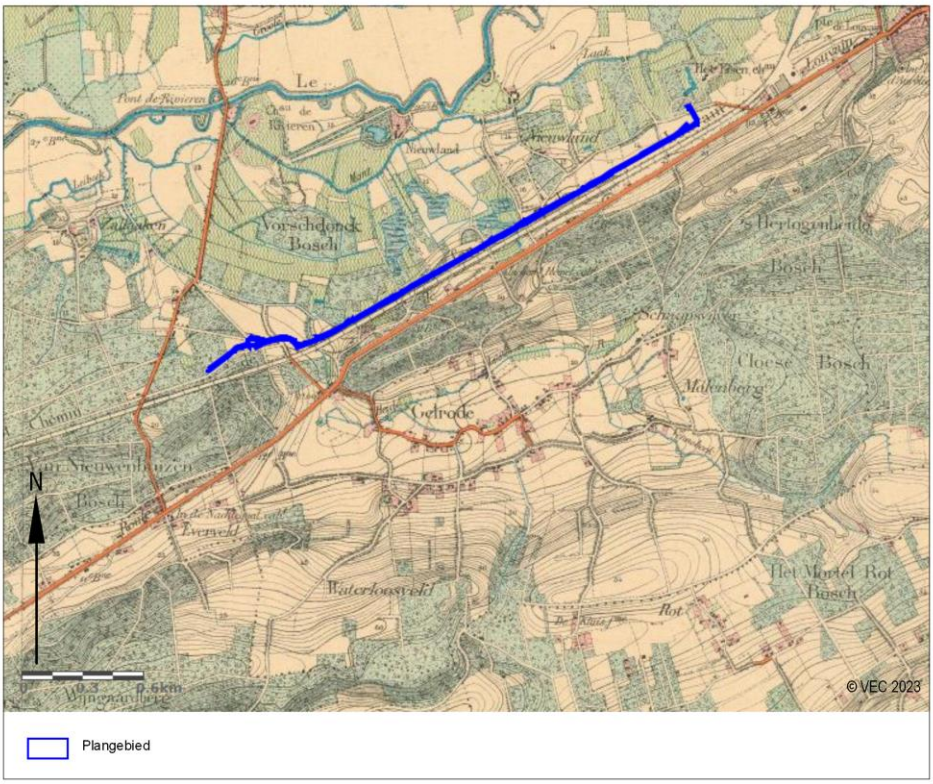

Afb. 16. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1904 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).

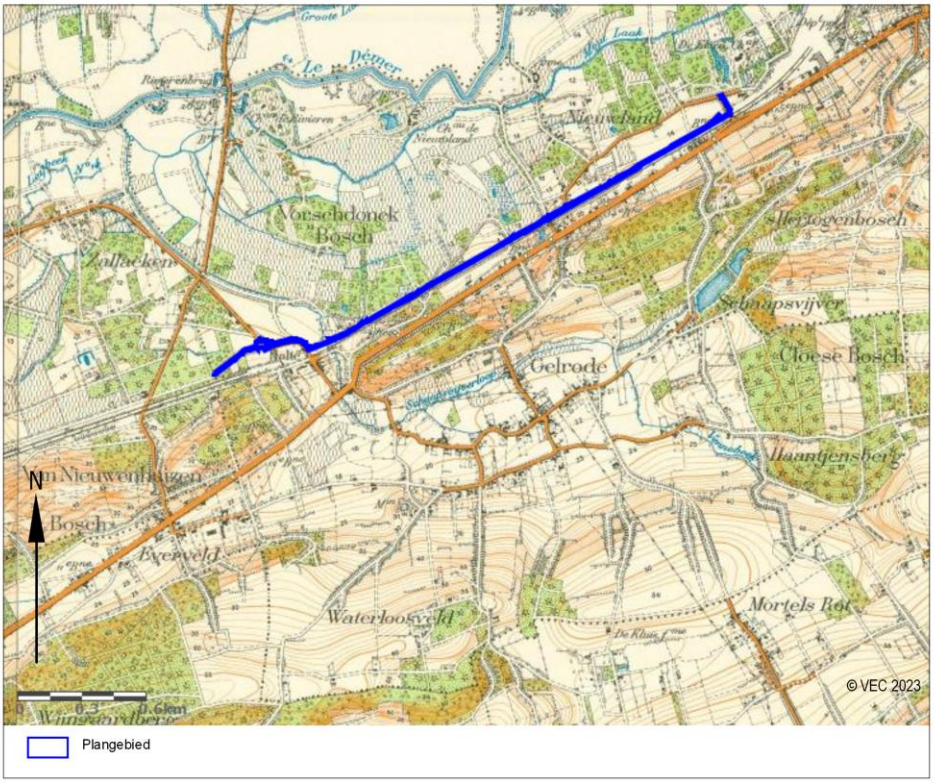

Afb. 17. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1939 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).

Luchtfoto's 20ste en 21e eeuw

Afb. 18. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1971 - zwart-wit: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

Afb. 19. Het plangebied op een luchtfoto uit 1990 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1979-1990 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

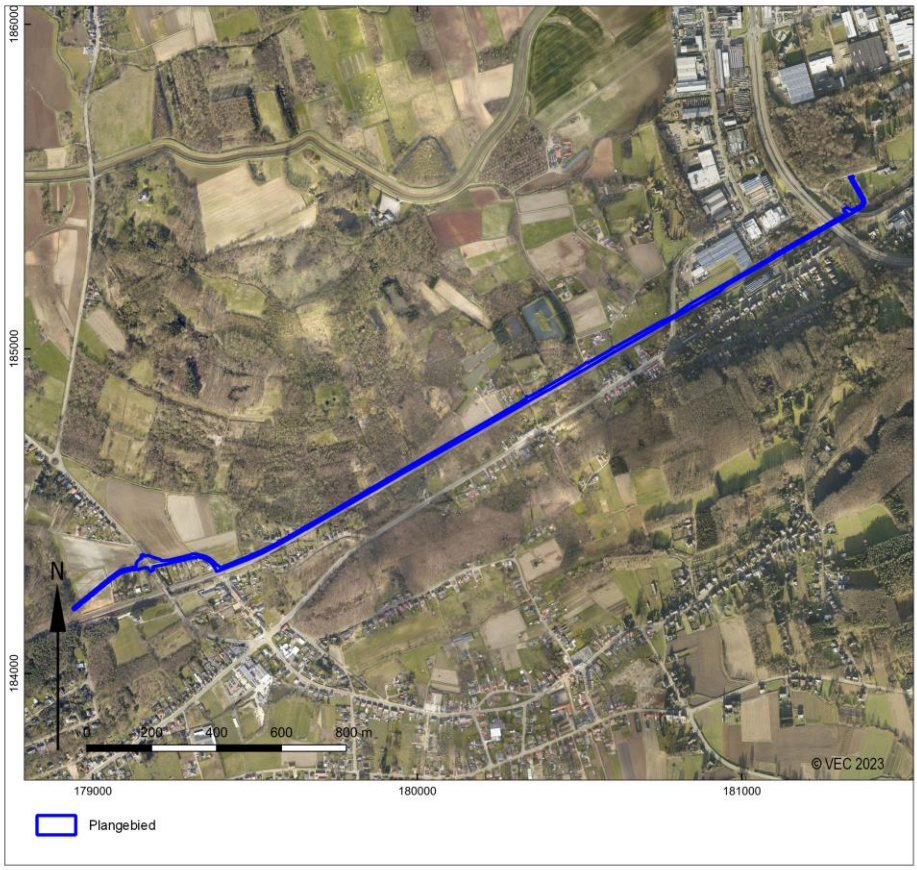

Afb. 20. Het plangebied op een luchtfoto uit 2014 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2013-2015 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

1.2.3 Archeologisch kader

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (Afb. 21):

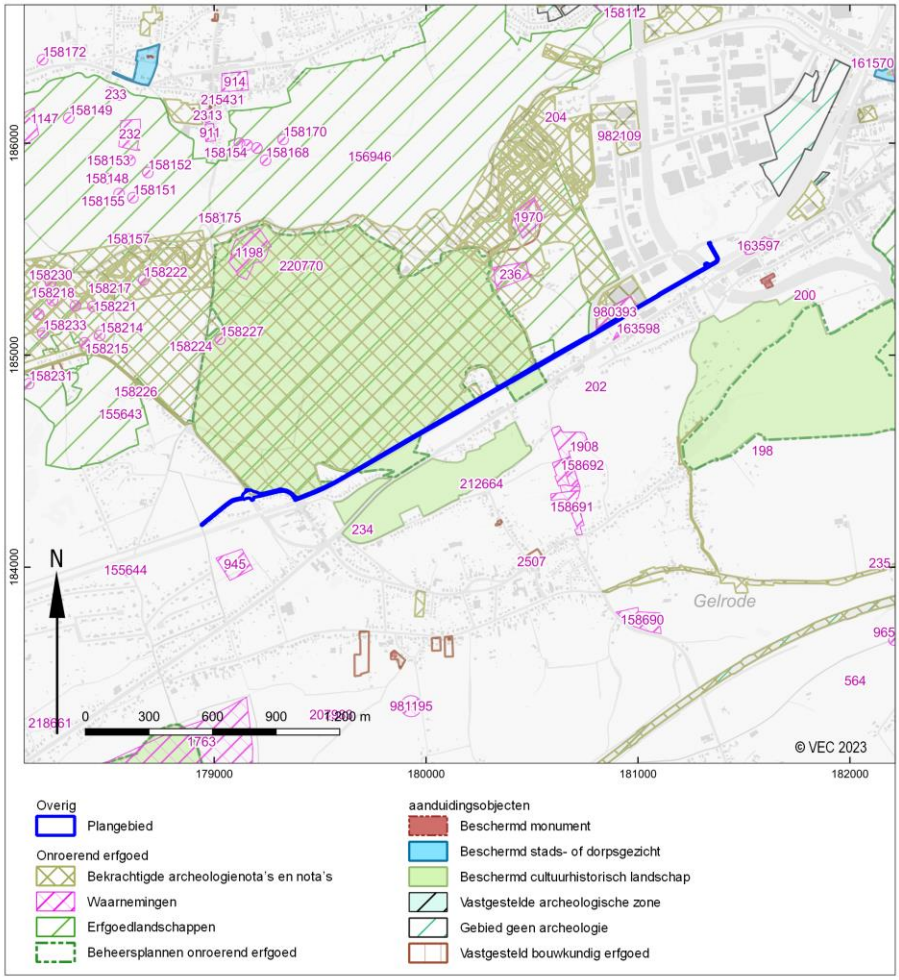

Afb. 21. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	datering	omschrijving
198	Mesolithicum	Veldkartering 1965: klein aantal silex werktuigen
200	Mesolithicum	Veldkartering 1976: ruimer, kling en spits
202	Mesolithicum	Veldkartering 1976: bijl, minischrabber, kerfrest, Tardenoisspits, trapezium, slijpstenen, getand stuk
204	Steentijd	Veldkartering 1976: klingen, kernen, hoeksteker, spits, slijpstenen
232	Steentijd	Veldkartering 1976: klein aantal silex artefacten
233	Steentijd	Veldkartering 1976: klein aantal silex werktuigen
234	Mesolithicum	Veldkartering 1976: klein aantal silex artefacten
235	Paleolithicum, Mesolithicum	Veldkartering 1976: levallois-afslag, kernen, schrabbers, boor, spitsen, klingen, pijlpunt, bijlen

236	Neolithicum	Veldkartering 1965: 2 afslagen, vuistbijl
564	Neolithicum	Veldkartering 1976: bijl, bijlfragmenten, beitel
911	18de eeuw	Pastorie
914	18de eeuw	Schans
945	Neolithicum	Veldkartering 1946: maalsteen
965	Neolithicum	Veldkartering 1982: schrabber, pijlpunten, bijltjes, maalsteen
1147	Late middeleeuwen, 16de eeuw	Mottekasteel en Landhuis: Bruggenhof
1198	Late middeleeuwen, 18de eeuw	Opgraving Kasteel van Rivieren 2007: woontoren uit de 13de-14de eeuw, funderingen van het 18de -eeuwse kasteel
1763	Paleolithicum, Mesolithicum, Neolithicum, Bronstijd	Veldkarteringen 1959-2003: meer dan 100 werktuigen in silex, koperen armband uit bronstijd
1908	Steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd	Veldkartering 2003: silex kling, 1 scherf handgevormd aardewerk, Romeins aardewerk
1970	18de eeuw	Hoeve: Hoeve Nieuwland
2313	Late middeleeuwen, 19de eeuw	Kerk: Sint-Laurentiuskerk + kerkhof
2507	16de eeuw	Kerk: Sint-Corneliuskerk
155643	Steentijd	Veldkartering 2010: verschillende lithische artefacetn
155644	IJzertijd	Toevalsvondst 2010: begraving
156946	Mesolithicum	Veldkartering 2011: kleine hoeveelheid lithisch materiaal
158148	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, kern, gepolijste bijl
158149	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158151	Mesolithicum, Neolithicum, Bronstijd, Nieuwe tijd	Veldkartering 1998-2015: afslagen, klingen, kernen, microlieten, gepolijste bijl, gevleugelde pijlpunt en glaskraal bronstijd, aardewerk nieuwe tijd
158152	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, kernen, microlieten, gepolijste bijl
158153	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, kernen, microlieten, gepolijste bijl
158154	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158155	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, werktuigen
158156	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158157	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, kernen, microlieten, gepolijste bijl
158168	Mesolithicum, Neolithicum, Romeinse tijd	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, klein Romeins grafveld?
158169	Mesolithicum, Neolithicum, Romeinse tijd, Volle middeleeuwen	Veldkartering 1998-2003: afslagen, munten, aardewerk
158170	Mesolithicum, Neolithicum, Romeinse tijd, Late middeleeuwen	Veldkartering 1998-2003: afslagen, munten, aardewerk
158172	Romeinse tijd	Veldkartering 1998-2003: munt

158175	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158214	Mesolithicum, Neolithicum, middeleeuwen	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, kernen, schrabbers, spitsen, aardewerk
158215	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslag, kern
158216	Mesolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, schrabber
158217	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, kernen, schrabbers, spitsen
158218	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, schrabber, kling
158219	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, schrabber, kling
158220	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, schrabbers, kling, gepolijste bijl
158221	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, kern
158222	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, klingen, kernen, schrabbers, spitsen, gepolijste bijlen
158224	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158226	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, kernen, pijlpunten, spitsen, steker
158227	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158229	Mesolithicum, Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen, kern
158230	Neolithicum	Veldkartering 1998-2003: langwerpige pijlpunt met dekkende retouche
158231	Mesolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158233	Mesolithicum	Veldkartering 1998-2003: afslagen
158690	Late middeleeuwen	Veldkartering 2010-2011: 1 scherf hoogversierd aardewerk
158691	Volle middeleeuwen, Late middeleeuwen	Veldkartering 2010-2011: 1 randfragment kogelpot, scherven in roodbakkend aardewerk
158692	Volle middeleeuwen, Late middeleeuwen	Veldkartering 2010-2011: 1 randfragment Rijnlands aardewerk, scherven in roodbakkend aardewerk
161570	Late middeleeuwen	Middeleeuwse stadsomwalling
163597	Late middeleeuwen	Openbaar gebouw: lazarij
163598	16de eeuw	Openbaar gebouw: lazarij
207983	Neolithicum	Veldkartering 2015: gesteelde pijlpunt, afslag
212664	16de eeuw, 18de eeuw	Galg, redoute en later staande wip
215431	Nieuwe tijd	Proefsleuvenonderzoek 2016: (paal)kuilen, karresporen
218661	18de eeuw	Galg
220770	Middeleeuwen	Metaaldetectie 2018: hoog versierde hanger
980393	20ste eeuw	Proefsleuvenonderzoek Nieuwlandlaan 2020-2021: (paal)kuilen, greppels
981195	18de eeuw	Metaaldetectie 2020: munt, haarnaald
982109	Paleolithicum	Toevalsvondst 2020: zware vuistbijl

Tabel 3. Overzicht van meldingen uit de CAI.

CAI meldingen
In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend. Twee soorten meldingen domineren: enerzijds zijn dit veldkarteringen van 1946 tot 2015 waarbij lithische artefacten uit de steentijd of aardewerk uit de middeleeuwen werd aangetroffen, anderzijds op basis van historisch(-cartografisch) onderzoek gelokaliseerde kerken, openbare gebouwen, molen en dergelijke voornamelijk te dateren in de late middeleeuwen.

Onderzoek met ingreep in de bodem is tot op heden eerder beperkt in de nabije omgeving van het plangebied. In 2007 werd een opgraving uitgevoerd op het Kasteel van Rivieren waarbij resten van een woontoren uit de 13de-14de eeuw en funderingen van het 18de-eeuwse kasteel werden aangetroffen. Bij twee proefsleuvenonderzoeken in 2016 en 2020-2021 kwamen enkel (paal)kuilen, greppels en karresporen uit de nieuwe of nieuwste tijd aan het licht.

Archeologienota's en nota's
In de ruime omgeving van het plangebied werden reeds 19 archeologienota's en 4 nota's afgeleverd. Bij 5 archeologienota's werd meteen na het bureauonderzoek een vrijgave geadviseerd op basis van de aard van de werken en/of een reeds verstoorde bodem. Bij één archeologienota volgde de vrijgave na een aanvullend landschappelijk bodemonderzoek. Bij 13 archeologienota's luidde het advies verder vooronderzoek in uitgesteld traject. Op 3 locaties werd dit verder vooronderzoek al uitgevoerd en in 4 nota's gerapporteerd.

1.2.4 Interpretatie en datering

De opdrachtgever plant de aanleg van een deel van de fietssnelweg Aarschot-Leuven langsheen de spoorweg tussen de Baan op Rotselaar en het station van Aarschot. Op de Baan op Rotselaar en Turfputten wordt de bestaande wegenis vervangen door fietssnelweg. Ter hoogte van de kruising van de Baan op Rotselaar met de Begijnendijksesteenweg wordt een fietstunnel aangelegd. Nabij Nieuwland en de Gaston Geenslaan wordt een 4m brede nieuwe fietssnelweg aangelegd in de graskant naast de bestaande spoorwegberm en doorheen een begroeide zone tussen de spoorweg en Nieuwland. De compleet nieuwe verharding zorgt voor een bodemverstoring tot 45cm diep.

Het plangebied bevind zich op de overgang van de lager gelegen Demervallei in het noorden naar het zandige Hageland in het zuiden. Op deze overgang worden verschillende ZW-NO georiënteerde heuvelruggen aangetroffen. Het plangebied ligt net ten noorden van en evenwijdig aan deze heuvelruggen, exact op grens van de valleigronden.

Volgens de Tertiair geologische kaart is de Tertiaire Formatie van Diest binnen het plangebied aan te treffen. Het grootste deel van het plangebied wordt op de Quartair geologische kaart aangeduid ter hoogte van type 1 gekenmerkt door eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), of mogelijk Vroeg-Holoceen. In de noordelijk gelegen Demervallei worden onder deze eolische afzettingen ook fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) aangetroffen (types 1a en 3a). Ter hoogte van type 3a wordt de sequentie uiteindelijk bedekt door fluviatiele afzettingen uit het Holoceen. Het plangebied wordt gekenmerkt door een grote variëteit aan bodems. Grote delen van het plangebied hebben een matig droge of matig natte (lemig) zandbodem met een (weinig) duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Centraal op het plangebied worden veenbodems en kleibodems aangeduid. Enkele zones worden als een bebouwde bodem gekarteerd.

Het plangebied bevindt zich in de 18de-19de eeuw op de grens van de noordelijk gelegen natte weilanden in de vallei en de grote boscomplexen op de zuidelijke ijzerzandsteenruggen zoals de Eikelberg. Daartussen worden enkele akkers aangeduid. Nabij het plangebied kronkelt ook een wegtracé op deze grens. Het plangebied zelf doorsnijdt zowel akkers, bossen als het wegtracé. Een grote wijziging in het landschap is de aanleg van een spoorweg langsheen het plangebied dat voor het eerst verschijnt op de Topografische kaart uit 1873. Doorheen de 20ste eeuw zal de bebouwing langsheen de wetracés langzaam toenemen en zal het bosbestand geleidelijk aan inkrimpen.

Tijdens veldkarteringen tussen 1946 en 2015 werden zowel in de lagergelegen Demervallei als op de ijzerzandsteenruggen talrijke lithische artefacten uit het Paleolithicum, Mesolithicum en Neolithicum ingezameld. Onderzoek met ingreep in de bodem is tot op heden eerder beperkt in de nabije omgeving van het plangebied. In 2007 werd een opgraving uitgevoerd op het Kasteel van Rivieren waarbij resten van een woontoren uit de 13de-14de eeuw en funderingen van het 18de-eeuwse kasteel werden aangetroffen. Bij twee proefsleuvenonderzoeken kwamen enkel (paal)kuilen, greppels en karresporen uit de nieuwe of nieuwste tijd aan het licht.

1.2.5 Verwachting en conclusies

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
  Op basis van bovenstaande overwegingen (zie paragaaf 1.2.5) kan voor de zone van de geplande werken de volgende specifieke verwachting worden opgesteld:
  - Een vondstniveau uit het Paleolithicum en/of Mesolithicum kan in een eolisch lemig zanddek, mogelijk aan de onderzijde van het plaggendek aanwezig zijn. Een artefactensite uit de steentijd manifesteert zich als een horizontale en verticale spreiding van vondsten, die over het algemeen vooral bestaan uit stenen artefacten en houtskool. Een sporenniveau ontbreekt doorgaans voor het Paleo- en Mesolithicum. Sites uit deze periode zijn over het algemeen zeldzaam en bezitten daardoor een hoog kennispotentieel. De archeologische waarden kunnen zijn aangetast door o.m. landgebruik en de huidige bebouwing. Een lithische assemblage dat is aangetast kan evenwel nog steeds een kennispotentieel bezitten vanwege de verticale spreiding van het materiaal. Systematisch zeefonderzoek in de laatste decennia heeft namelijk aangetoond dat bij een intacte vuursteenvindplaats het materiaal een verticale spreiding kent.[11] Deze spreiding ontstaat doordat materiaal dat oorspronkelijk aan het oppervlak lag, door bodemvormingsprocessen langzaam door de top van het sediment zakt.
    Het plangebied bevind zich op de overgang van de lager gelegen Demervallei in het noorden naar het zandige Hageland in het zuiden. Op deze overgang worden verschillende ZW-NO georiënteerde heuvelruggen aangetroffen. Het plangebied ligt net ten noorden van en evenwijdig aan deze heuvelruggen, exact op grens van de valleigronden. Tijdens veldkarteringen werden zowel in de lagergelegen Demervallei als op de ijzerzandsteenruggen talrijke lithische artefacten uit het Paleolithicum, Mesolithicum en Neolithicum ingezameld. Er kan voor het plangebied dan ook een groot potentieel worden vastgesteld voor het aantreffen van prehistorische artefactenconcentraties.
  - Een sporenniveau uit het Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen kan aan de top van eolisch lemig zanddek worden aangetroffen, mogelijk aan de onderzijde van het plaggendek. Een eventueel sporenniveau is over het algemeen het beste zichtbaar vanaf de B horizont.
    De archeologische waarden kunnen zijn aangetast door landgebruik en/of bestaande bebouwing. Een sporenniveau dat is aangetast kan evenwel een kennispotentieel bezitten indien spoorrestanten op een dieper niveau bewaard zijn gebleven.
    Onderzoek met ingreep in de bodem is tot op heden eerder beperkt in de nabije omgeving van het plangebied, waardoor er een groot potentieel is op kenniswinst bij verder onderzoek. Op basis van de landschappelijke ligging van het plangebied op de rand van een riviervallei kan een matig potentieel worden vastgesteld voor het aantreffen van sporensites vanaf het Neolithicum.
  - Het plangebied is in de Nieuwste tijd in gebruik als weide- en akkerland met enkele wegen. Er worden dan ook geen sporenniveaus uit deze periode verwacht, uitgezonderd incidentele sporen van activiteiten gerelateerd aan bovengenoemd landgebruik. Het kennispotentieel van dergelijke sporen is laag.

[11] Deeben 1999.

- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*
  De opdrachtgever plant de aanleg van een deel van de fietssnelweg Aarschot-Leuven langsheen de spoorweg tussen de Baan op Rotselaar en het station van Aarschot.

  Op de Baan op Rotselaar en Turfputten wordt de bestaande wegenis vervangen door fietssnelweg. De nieuwe verharding is ca. 45cm diep en wordt volledig binnen het bestaande gabarit aangelegd. Deze ingreep zorgt dan ook niet voor een verdere verstoring van het bodemarchief.

  Ter hoogte van de kruising van de Baan op Rotselaar met de Begijnendijksesteenweg wordt een fietstunnel aangelegd. Deze zorgt voor een maximale bodemverstoring tot ca. 4,5m diep over een afstand van ca. 38m. Door de reeds bestaande weginfrastructuur is de bodem op deze locatie al minstens tot een bepaalde diepte verstoord. De geplande bodemingreep overschrijdt de diepte van de bestaande verstoring en zorgt zo voor een bedreiging van het archeologisch bodemarchief op grotere diepte. Door de beperkte oppervlakte van de ingreep en de reeds bestaande verstoring is de kans op nuttige kenniswinst bij verder onderzoek als nihiel te beschouwen. Verder onderzoek wordt daarom kosten-baten niet aanbevolen.

  Nabij Nieuwland en de Gaston Geenslaan wordt een 4m brede nieuwe fietssnelweg aangelegd in de graskant naast de bestaande spoorwegberm en doorheen een begroeide zone tussen de spoorweg en Nieuwland. De compleet nieuwe verharding zorgt voor een bodemverstoring tot 45cm diep. Hoewel de aanleg van dit deel van de fietssnelweg wel degelijk een bedreiging vormt voor het archeologisch bodemarchief, is de kans op nuttige kenniswinst bij verder onderzoek door de beperkte breedte van de bodemingreep als nihiel te beschouwen. Verder onderzoek wordt daarom kosten-baten niet aanbevolen.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*
  Een deel van de geplande werken kunnen een impact hebben op het kennispotentieel van eventuele archeologische waarden binnen het plangebied. Door de beperkte oppervlakte van de fietstunnel en de reeds bestaande verstoring is de kans op nuttige kenniswinst bij verder onderzoek als nihiel te beschouwen. Hetzelfde geldt bij de aanleg van de fietssnelweg buiten de bestaande wegenis omwille van de beperkte breedte (max. 4m) van deze ingreep. Verder onderzoek wordt daarom kosten-baten niet aanbevolen, een vrijgave kan geadviseerde worden.

Samenvatting

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in maart 2023 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie fietssnelweg Leuven-Aarschot te Aarschot (Afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen aanleg van een fietssnelweg.

Een deel van de geplande werken kunnen een impact hebben op het kennispotentieel van eventuele archeologische waarden binnen het plangebied. Door de beperkte oppervlakte van de fietstunnel en de reeds bestaande verstoring is de kans op nuttige kenniswinst bij verder onderzoek als nihiel te beschouwen. Hetzelfde geldt bij de aanleg van de fietssnelweg buiten de bestaande wegenis omwille van de beperkte breedte (max. 4m) van deze ingreep. Verder onderzoek wordt daarom kosten-baten niet aanbevolen, een vrijgave kan geadviseerde worden.

Literatuur

Agentschap Onroerend Erfgoed, 2019: *Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4,0*, Brussel

Arora, S., 1979: *Mesolithische Rohstoffversorgung im westlichen Deutschland. Beiträge zur Urgeschichte des Rheinlandes III*. Köln (Rheinische Ausgrabungen Band 19), 1-51.

Beuker. J., 2010: *Vuurstenen Werktuigen. Technologie op het scherp van de snede*, Leiden.

De Clercq, W., M. Bats, P. Laloo, J. Sergant & P. Crombé, 2011: Beware of the known. Methodological issues in the detection of low density rural occupation in large-surface archaeological landscape-assessment in Northern-Flanders (Belgium), in: G. Blancquaert, F. Malrain, H. Stäuble & J. Vanmoerkerke (red.): *Understanding the Past: A Matter of Surface-Area. Acts of the XIIIth Session of the EAA Congress Zadar, 2007*, 73-89.

Deeben, J., 1999: *The Known and the Unknown: the Relation between Archaeological Surface Samples and the Original Palaeolithic and Mesolithic Assemblages*. Amersfoort (Berichten van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek), 9-32.

Deeben, J, L. Amkreutz, F. Brounen, I. DeVriend, E. Drenth, M. De Grooth, R. Houkes, E. Kramer, R. Machiels, M. Niekus, H. Peeters, E. Rensink, J. Schreurs, B. Smit, L. Verhart & J. P. de Warrimont, 2016: Typochronologische tabel, in: L. Amkreutz, F. Brounen, J. Deeben, R. Machiels, M.F. van Oorsouw & B. Smit (red.): *Vuursteen verzameld. Over het zoeken en onderzoeken van steentijdvondsten en -vindplaatsen*, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 050), 216-224.

Deeben ,J. & J. Schreurs, 1997: *Codelijst voor laat paleolithische, mesolithische en neolithische artefacten. Tweede versie*, Amersfoort.

Elburg, R., M. De Groot, P.Van der Kroft, 2016 : Grondstofvoorziening , in: L. Amkreutz, F. Brounen, J. Deeben, R. Machiels, M.F. van Oorsouw & B. Smit (red.): *Vuursteen verzameld. Over het zoeken en onderzoeken van steentijdvondsten en -vindplaatsen*, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 050), 58-61.

Noens, G., M. Bats, A. Van Baelen & P. Crombé, 2013: Archeologische (lithische) indicatoren met geringe afmetingen en hun rol bij het opsporen van afgedekte prehistorische vindplaatsen: experimentele en archeologische observaties, *Notae Praehistoricae* 33, 193-215.

Noens, G. & A. Van Baelen, 2014: Gerichte prospectie naar (prehistorische) vondstclusters I: enkele boorsimulaties gericht op een evaluatie van de onderlinge afstand tussen de boorpunten binnen een driehoeksraster, *Notae Praehistoricae* 34, 27-50.

Onbekend, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.

Paulussen, R. & Y. Raczynski-Henk, 2014: *Buitenring Parkstad Limburg, Parkstad Gemeenten en Nuth. Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Geo-archeologisch booronderzoek naar de verdiepte delen*, Eijsden (ArcheoPro Archeologisch Rapport 13104).

Raczynski-Henk, Y., R. Paulussen, B. Weekers-Hendrikx & R. Machiels, 2018: *Wie sjoeën oos Limburg waor. Een openluchtvindplaats uit het Midden-Paleolithicum in het tracé van de Buitenring Parkstad Limburg. Proefsleuvenonderzoek en een archeologische opgraving*, Amersfoort (ADC rapport 4482).

Tol, A., J. Verhagen & M. Verbruggen, 2012: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend onderzoek*. Gouda.

Van Gils, M. & E. Meylemans, 2019: *Prospecteren naar steentijd artefactensites - versie 1*, Brussel.

Verhagen, J.W.H.P., E. Rensink, M. Bats & Ph. Crombé, 2011: *Optimale strategieën voor het opsporen van Steentijdvindplaatsen met behulp van booronderzoek. Een statistisch perspectief*, Amersfoort (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 197).

Geraadpleegde websites

http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten
http://www.geopunt.be/kaart
https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html
https://id.erfgoed.net

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
Afb. 2. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
Afb. 3. Het plangebied op een luchtfoto uit 2021 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2021 – kleur). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
Afb. 4. Aanduiding van het plangebied op het gewestplan.
Afb. 5. Het plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
Afb. 6. Het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)
Afb. 7. Het plangebied op de Tertiair geologische kaart 1:50.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)
Afb. 8. Het plangebied op de Quartair geologische kaart 1:200.000. (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen)
Afb. 9. Het plangebied op de Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest. (Bron: Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving/ Databank Ondergrond Vlaanderen)
Afb. 10. Het plangebied op de Villaret kaarten (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
Afb. 11. Het plangebied op de Ferraris kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).
Afb. 12. Het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Provincie Vlaams-Brabant).
Afb. 13. Het plangebied op de Vandermaelen kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen/Koninklijke Bibliotheek van België).
Afb. 14. Het plangebied op de Popp kaart (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
Afb. 15. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1873 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).
Afb. 16. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1904 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).
Afb. 17. Het plangebied op de Topografische Kaart van België 1:20.000 uit 1939 (bron: Nationaal Geografisch Instituut via www.cartesius.be).
Afb. 18. Het plangebied op een luchtfoto uit 1971 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1971 - zwart-wit: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
Afb. 19. Het plangebied op een luchtfoto uit 1990 (Luchtfoto Vlaanderen, zomer 1979-1990 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
Afb. 20. Het plangebied op een luchtfoto uit 2014 (Luchtfoto Vlaanderen, winter 2013-2015 – kleur: bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).
Afb. 21. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden. (Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)
Tabel 2. aardkundige en landschappelijke gegevens over het plangebied.
Tabel 3. Overzicht van meldingen uit de CAI.